

ปกิณกะชวนคิด

วิชาการเบ็ดเตล็ดจากอาจารย์ไกล่เกษียณ

ศาสตราจารย์ ดร.เกษียร เตชะพีระ

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

kasian@tu.ac.th

อาจจะด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง เช่น ผมเล่น Facebook เป็นประจำ หรือผมย่างเข้า 60 ปีแล้ว กำลังจะเกษียณอายุราชการจากมหาวิทยาลัยในปีนี้นักศึกษาและเพื่อนอาจารย์อาจเห็นว่าการที่ผมสอนหนังสือระดับปริญญาตรีถึงเอกมาร่วมสามสิบกว่าปี คงมีประสบการณ์ทั้งด้านบวกด้านลบอยู่บ้างจึงมักมีคำถามเบ็ดเตล็ดด้านประสบการณ์ เทคนิควิธี สรุบทบทเรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอนการค้นหาความรู้และทำงานเชิงวิชาการมาถามผมบ่อยขึ้นในระยะหลัง ๆ นี้

ผมได้ลองคัดเลือกประมวลเรียบเรียงคำถาม-คำตอบที่น่าสนใจและอาจเป็นประโยชน์เล็ก ๆ น้อย ๆ เชิงปฏิบัติและการคิดในงานวิชาการบางส่วนมารวมไว้ในบทความนี้ เพื่อผู้อ่านที่เป็นคนในแวดวงวิชาชีพอาจารย์-นักวิจัยเดียวกัน และนักศึกษาได้ลองพิจารณานำไปปรับประยุกต์ใช้ได้บ้างบ้างน้อยบ้างคุณะครับ

1. อะไรคือจุดอ่อนช่องโหว่ของระบบอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ปัจจุบันจากมุมมองของนักศึกษาโท-เอก และพอจะแก้ไขได้ อย่างไรบ้าง?

ที่ผมจะเขียนเล่าสรุปเพื่อแลกเปลี่ยนต่อไปนี้เป็นจากประสบการณ์
ภาคปฏิบัติมากกว่าคู่มือแนะนำใด ๆ หวังว่าจะเป็นแง่คิดอำนวยความสะดวกแก่
การหาทางแก้ปัญหาสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษาและนักศึกษาที่กำลังทำ
วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท-เอกต่อไปบ้างไม่มากก็น้อย

ผมคิดว่าปัญหาหลักของระบบอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คือ
มันเป็นความสำคัญแบบทางการ ที่จัดวางอาจารย์ที่ปรึกษากับนักศึกษาไว้ใน
ความสัมพันธ์แบบผู้ตรวจสอบวัดประเมินที่อาจให้คุณให้โทษ กับผู้ถูก
ตรวจสอบวัดประเมิน ซึ่งทำให้จะมากจะน้อยในความสัมพันธ์แบบนี้จะมี
เชื่อกันของความเป็นฝ่ายตรงข้าม (Adversarial) และเหลื่อมล้ำเป็นรอง
(Subordinate) บ้างบางระดับ

เหล่านี้ส่งผลให้ในทางปฏิบัติที่เป็นจริง นักศึกษาในที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์มักจะไม่ปรึกษาและบอกเล่าปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวเอง 2 แบบใหญ่ ๆ
ต่ออาจารย์ที่ปรึกษา คือปัญหาติดขัดเขียนไม่ออกคิดไม่ออก (Writer's Block)
และปัญหากำลังใจท้อแท้ส่วนตัว (Disheartened)

เพราะนักศึกษา มักรู้สึกที่ไม่ควรบอกปัญหาสองแบบนี้กับ
อาจารย์ที่ปรึกษา ขึ้นบอกเล่าไปอาจก่อผลเชิงลบในทางการประเมินค่าและ
ภาพลักษณ์ของตัวเองในสายตาอาจารย์ที่ปรึกษาได้

นั่นแปลว่าเวลาคิดไม่ออก เขียนไม่ออก งานล่าช้า นักศึกษาเลือกจะ
หลบหน้าอาจารย์ที่ปรึกษามากกว่าจะเข้าหาเพื่อบอกเล่าปัญหา เพราะ
ไม่อยากให้อาจารย์ที่ปรึกษาล่วงรู้ว่าตนมีปัญหา/ จุดอ่อนเหล่านี้ ไม่ว่าจะ

เพราะความละอายใจหรือเกรงเกิดผลเสียต่อภาพลักษณ์ตนในสายตาอาจารย์ก็ตามที รู้สึกดีกว่าที่จะไม่บอกหรือบอกว่า “ไม่มีปัญหาอะไรครับ/ค่ะ”

ขณะเดียวกัน ยังเป็นเรื่องกำลังใจส่วนตัวที่อาจเกิดข้อแก้ ้ยากเล็กน้อย เขียนวิทยานิพนธ์ อยากออกจากชีวิตนักศึกษาที่เขียนวิทยานิพนธ์ไม่ออก ไม่เสร็จอันตรธาน เพราะรู้สึกสงสัยในตนเอง ดูถูกดูแคลนตนเอง ว่าตนเอง เห็นท่าจะไปไม่รอด ไม่สามารถ ไม่ฉลาดพอ ไม่ดีพอ ทำให้ก็ล้มเหลวเปล่า จะมัวดี้อทำไปทำไม? ก็ยังไม่อยากบอกให้อาจารย์ที่ปรึกษาทราบ เพราะ เห็นเป็นความผิด ที่ตัวเองควรวางทางแก้เอง ดันร่นชุลกชุลกกระเสือกกระสน ไปเองตามยถากรรม

กลายเป็นว่าระบบอาจารย์ที่ปรึกษานี้ในทางปฏิบัติกลายเป็น สนามรบที่ทอดทิ้งให้พวกเขา “...ต้องสู้อยู่กับการศึกษาที่ไร้ผู้ให้คำปรึกษาและ กำลังใจ” ไปในความเป็นจริง (ตามความในใจของดุษฎีบัณฑิตคนหนึ่ง)

ผมคิดว่าทางแก้สำหรับผู้ประสบปัญหาดังกล่าวคือ:

1. หาทางเสริมความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการกับอาจารย์ที่เป็น กัลยาณมิตร (Mentor) นอกเหนือจากอาจารย์ที่ปรึกษาทางการขึ้นมาซึ่งอาจ รู้จักนับถือกันจากการเรียนในวิชาต่าง ๆ ที่สามารถไปบ่น ขอคำปรึกษา แนะนำ และกำลังใจจากท่านเหล่านั้นได้ โดยคำนึงถึงขอบเขตที่เคารพและ ให้เกียรติอำนาจหน้าที่ (Authority) และแนวทางทำงานของอาจารย์ที่ปรึกษา ทางการด้วย

2. หัวใจของการมีอาจารย์กัลยาณมิตรที่ปรึกษาไม่เป็นทางการคือมี ความไว้วางใจ (Trust) ต่อกัน ว่ามีความปรารถนาดีอย่างจริงใจและบริสุทธิ์ใจ ที่จะให้คำปรึกษาแนะนำ กำลังใจ และช่วยเหลือทุกวิถีทางในกรอบที่ถูกต้อง เหมาะสมเพื่อให้นักศึกษาผู้นั้นเขียนวิทยานิพนธ์สำเร็จและเรียนจบ โดยไม่มี

ผลประโยชน์ได้เสียส่วนตัวเกี่ยวข้อง อันเป็นข้อมูลที่ขาดพร่องไปเนื่องจากลักษณะความสัมพันธ์ที่มีแง่มุม Adversarial & Subordinate ของอาจารย์ที่ปรึกษาทางการข้างต้น เพราะคำปรึกษาแนะนำของกัลยาณมิตรนั้นรับฟังไปแล้ว นักศึกษาจะเลือกทำตามหรือไม่ทำตามก็ได้ ไม่มีโทษผิดเกิดขึ้น แล้วแต่ดุลพินิจของตน ว่ามันตรงเป้าเข้าเรื่องกับปัญหาที่ตนเผชิญอยู่หรือไม่

3. ดีที่สุดคือการสมานความสัมพันธ์แบบทางการของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์กับนักศึกษา เข้ากับความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการเชิงกัลยาณมิตร ซึ่งสามารถช่วยเสริมกันและกัน ลดทอนแง่มุมเชิง Adversarial & Subordinate ในความสัมพันธ์ทางการลงได้

4. แกนคิดหรือจิตวิญญาณที่หล่อเลี้ยงสิ่งที่เขียนเล่ามาทั้งหมดนี้คือความเข้าใจว่าบทบาทหน้าที่ของครู คือผู้ให้อย่างไม่มีเงื่อนไขและไม่หวังสิ่งตอบแทนแก่ลูกศิษย์ วิธีคิดแบบนี้จะช่วยเจือจุนกำกับชักนำให้ความสัมพันธ์แบบอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์-กัลยาณมิตรกับนักศึกษาดำเนินไปได้ดีขึ้น ลดจุดอ่อนช่องโหว่ต่าง ๆ ลงไป

อนึ่ง ที่เขียนมานี้ ไม่ได้หมายความว่าแม้แต่ฉันเองทำได้หมดหรือเคยทำมาอย่างนั้นแต่ฉันอย่างคงเส้นคงวา ดังที่บอกมาสรุปจากประสบการณ์ซึ่งมีทั้งที่สำเร็จ/ ล้มเหลว ถูก/ ผิด เพียงหวังว่าข้อสรุปเหล่านี้จะช่วยเป็นจุดเริ่มต้นในการปรับแต่งระบบอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้เป็นคุณประโยชน์แก่นักศึกษา ให้พวกเขาแสวงหาความรู้ได้อย่างอบอุ่นใจในบรรยากาศที่เป็นมิตร ไม่โดดเดี่ยวไร้ที่พึ่งเหมือนรบอยู่คนเดียวอย่างแคว้งคว้างดังที่เคยเกิดขึ้นมา

2. จะจัดความสัมพันธ์ระหว่างการอ่านค้นข้อมูลกับการเขียนวิทยานิพนธ์อย่างไร? เมื่อไหร่จึงจะรู้ตัวว่าอ่านค้นข้อมูลพอเขียนได้แล้ว เพราะถ้ามันแต่อ่านค้นข้อมูลต่อไปเรื่อย ๆ ก็กลัวจะเขียนไม่ทัน? และจะเขียนอย่างไรประเด็นจึงจะเชื่อมโยงต่อเนื่อง ไม่วนไปวนมา ทั้ง ๆ ที่มีกรอบเค้าโครงแต่ละบทอยู่แล้ว?

ที่จะเขียนตอบที่ถามมาต่อไปนี่ก็ต้องออกตัวก่อนว่าเขียนตามประสบการณ์ที่ผ่านมา ไม่นั่นใจเหมือนกันว่าจะประยุกต์เข้าได้กับกรณีปัญหาเฉพาะที่คุณกำลังเจอหรือเปล่าเพราะไม่ได้เห็นปัญหารูปรธรรมด้านเนื้อหาที่คุณเขียนอยู่ เป็นการบอกหลักกว้าง ๆ ทั่วไป ลองคิดเลือกใช้ดูเอาที่แล้วก็แล้วกัน

การเขียนกับการอ่านค้นคว้าข้อมูลที่พอเพียง: อันนี้ไม่มีสูตรสำเร็จว่าแค่ไหนจึงจะพอ อะไรเริ่มก่อน ปกติก็มักมีเค้าโครงใหญ่ ๆ กว้าง ๆ ในใจไว้ก่อน อย่างน้อยคือหัวข้อ ขอบเขต ช่วงเวลา โฟกัสของเรื่อง (Focus คำถามนำ) และโลกัส (Locus จุดสถาบันกลุ่มคนแหล่งข้อมูลที่เราจะเข้าไปค้น) แนวทางใหญ่ ๆ ของการค้น พอได้ราว ๆ นี้ ก็เริ่มอ่านค้นได้ จากนั้นมันก็จะวิภาษวิธี คือสลับไปมา อ่านค้นไประดับหนึ่ง กลับมาปรับปรุงเค้าโครง แล้วกลับไปอ่านต่อ กลับมาเริ่มเขียน เขียนจนติดหรือหมดข้อมูลที่มีเจอจุดไหน กลับไปค้นอ่านเฉพาะจุดต่อ ฯลฯ สลับไปมาอยู่อย่างนี้ ประเทพว่าอ่านค้นครบสมบูรณ์ กลับมาเขียนต่อเสร็จจบทีเดียว มักไม่ค่อยมี แต่จริงอยู่ว่ามีที่อ่านค้นจนถึงระดับรู้สึกว่าคุณเขียนพื้นฐานแล้ว ก็จะเขียนต่อเนื่องยาวหน่อย จนจบที่หมาย ค่อยกลับไปอ่านค้นต่อ แบบนั้นนี่

ปัญหาการเขียนวิทยานิพนธ์ทั้งที่มีเค้าโครงหัวข้อย่อยคร่าว ๆ แต่ละบทที่ได้จากการอ่านค้นขั้นต้นพอควรแล้ว แต่พอเขียนไปตามแต่ละ

หัวข้อในเค้าโครง กลับพบว่าติดขัด วนไปวนมา หรือไม่ต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน จะทำไง?

ปัญหาแบบนี้มีที่มาได้หลายแบบ อาจแค่ขาดข้อถกเถียงเชื่อมโยงแต่ละหัวข้อ/ ช่วงตอนให้ต่อเข้าด้วยกัน (Linking Arguments) อันนี้ไม่ยากก็แค่คิดว่าสำหรับคนอ่าน คนฟัง จะเล่าเรื่องเชื่อมโยงหัวข้อ 1 กับ 2 กับ 3 อย่างไรให้เห็นความปะติดปะต่อเชื่อมโยง บางทีอาจอาศัยตัวอย่างรูปธรรมเหตุการณ์เฉพาะหนึ่ง ๆ ซึ่งช่วยโยง 2 หัวข้อเข้าด้วยกัน ฯลฯ

แต่ที่อาจใหญ่ไปกว่านั้นคือ เรามีแต่หัวข้อเรียงรายในเค้าโครง แต่ขาดแนวคิดนำหรือความเข้าใจในภาพรวมของทั้งหมดว่านี่มันเรื่องอะไร เราจะเล่าเรื่องอะไร จะพาเค้าโครงทั้งหมดมุ่งหน้าไปไหน? แบบนี้แสดงว่าเราเป็นแค่คนเรียงประเด็น คือเก็บตกหัวข้อจากงานชิ้นต่าง ๆ ที่เราอ่าน มาวางเรียงกันตามตรรกะหรือลำดับเวลาหรืออะไรก็แล้วแต่ แล้วเราคิดว่าเล่าไปที่ละหัวข้อก็เสร็จ อันนี้ไม่เสร็จนะครับ เพราะมันมีแต่หัวข้อเรียงกัน ไม่มีแกนเรื่อง ไม่มี Theme ไม่มีคำถามนำที่ร้อยทั้งหมดเป็นเรื่องราวภาพรวม ต้องหาอันนี้ให้เจอ

ปัญหาจะเป็นอันไหน? ผมไม่แน่ใจ แต่สมมุติว่าเป็นอันหลัง วิธีแก้คืออะไร? ผมเสนอว่าให้ลองทำแบบนี้

เอาเค้าโครงที่มีหัวข้อเรียงรายของเรา มาทำเป็น PowerPoint 1 ชุด ประมาณว่าถ้าเราต้องบรรยายเค้าโครงบทนี้ให้นักศึกษาในชั้นเรียนหนึ่งฟังให้เข้าใจ เราจะทำ PowerPoint ประกอบอย่างไร แล้วทำขึ้นมา จากนั้นลองเปิด PowerPoint แล้วเล่าเรื่องไป (เหมือนกำลังบรรยายให้นักศึกษาฟังในชั้นเรียน) เราจะสังเกตเห็นได้ชัดว่ามันขาดตอนตกหล่นไม่เชื่อมโยงตรงไหน อย่างไรบ้าง แล้วเสริม PowerPoint แทรกเข้าไป ถามตัวเองว่าใน

PowerPoint ที่เราแทรกเสริมเข้าไปนั้น ต้องเล่าเรื่องอะไรเดิมลงไปให้เชื่อมโยงจนร้อยรวมเป็นเรื่องเดียวติดต่อกัน ใบแทรกที่ต้องทำเข้าไปใหม่นั้นแหละคือจุดที่ขาด เอาจุดที่ขาดเหล่านี้ไปค้นข้อมูลเพิ่มแล้วเขียนเติมลงไป ใน PowerPoint ใบนั้น กลับมาทดลองบรรยายใหม่ จนรู้สึกที่เราได้ PowerPoint 1 บทที่จะบรรยายให้นักศึกษาฟังต่อเนื่องจนเข้าใจได้แล้วก็ป็นอันพอ

เอา PowerPoint นั้นเป็นเค้าโครงหรือโครงกระดูก ถอดมันกลับออกไปเป็นข้อเขียน จะเป็นบทตอนในวิทยานิพนธ์เลยก็ได้ หรือจะเป็นแค่บทความสั้น ๆ 4 หน้า 6 หน้าจบก่อนก็ได้ ลองอ่านทวนดู ถ้าเข้าทำต่อเนื่องกันดี ก็เอาบทความนั้น ขยายเป็นบทนั้น ๆ ของวิทยานิพนธ์ให้เต็มรูปแบบสมบูรณ์

ที่เล่านี้เป็นประสบการณ์ของผมเวลาเตรียมบรรยาย (เล่าเรื่อง) ในชั้นเรียนนั่นเอง กล่าวคือ ผมเริ่มจากหัวข้อเรื่องที่สนใจ ข้อสังเกต บางทีเป็นข้อความอ้างอิง (Quotation) อันเดียว แต่มันทำให้ตาสว่างดี แล้วก็เล่าเรื่องเรียบเรียงเรื่องเป็น PowerPoint แผ่นต่าง ๆ ไปตามลำดับ พอทำเสร็จเอามาสอนจริง ก็มักพบจุดโหว่ช่องว่างว่า อ้าว ตรงนี้เรื่องมันสะดุดขาดตอนไม่ต่อเนื่องกัน คนฟังไม่เข้าใจหรือ เราก็เติมแผ่น PowerPoint เชื่อมโยงเข้าไป อาจเป็น Linking Arguments หรือตัวอย่างรูปธรรม ฯลฯ สอนหลายเทอมหลายรอบ ก็จะได้ PowerPoint ที่สมบูรณ์ขึ้น ก็เอามาเป็นฐานไปเขียนคอลัมน์ลงหนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร หลายตอนต่อกันจนจบแล้วใช้คอลัมน์เหล่านี้ไปขยายปรับภาษา เติมเชิงอรรถ กลายเป็นบทความวิชาการ ฯลฯ วิธีนี้น่าจะประยุกต์ใช้ได้กับการเขียนบทตอนต่าง ๆ ของวิทยานิพนธ์เหมือนกัน

เอาแค่นี้ก่อน ไม่รู้ว่าจะช่วยได้หรือเปล่า ลองดูนะครับ ผมคิดว่ามันช่วยให้เราเล่าเรื่องต่อเนื่องกระชับได้ มิฉะนั้นจะเจอปัญหาวิทยานิพนธ์ไม่ต่อเนื่องหรือแต่ละบทยาวเหยียดไม่มีจุดจบ เพราะลืมหันกลับไปว่ากำลังจะเล่าเรื่องภาพรวมอะไรให้ผู้อ่านผู้ฟัง

3. วิธีการที่จะทำให้นัก ๆ หนึ่งได้ฝึกให้มีความคิดจิตใจเชิงวิพากษ์วิจารณ์ (Critical Mind/ Critical Thinking) นั้นทำอย่างไร นอกจากการฝึกตัวเองด้วยวิธีการอ่าน คิด เขียน อ่าน คิด เขียน ไปเรื่อย ๆ คนอื่นจะสามารถช่วยกระตุ้นหรือทำอะไรให้นัก ๆ หนึ่งเขามีทักษะเหล่านี้ได้?

ควรทบทวนให้ชัดก่อนว่าปัญหาคือไม่มี Critical Thinking/ Critical Mind หรือว่าอาจไม่รู้จักการคิดรวบยอดด้วยมโนทัศน์หรือแนวคิด (Conceptualization) ด้วยซ้ำไป

วิธีแก้ ตอบอย่างสั้นและม่ง่ายคือ ขอแนะนำให้เขาไปพูดคุยกับอาจารย์ที่ใกล้ชิดดู เพราะต้องคุยด้วยตัวเองจึงจะรู้ว่าการ สมบูรณ์ และ เกาฏที่ค้น

ตอบแบบกลาง ๆ คือเขาต้องหัดเข้าใจว่า ข้อมูลพูดเองไม่ได้ มันพูดต่อเมื่อเราคุยกับมัน (ตีความมัน) การคุย/ ตีความข้อมูลย่อมมาจากจุดยืนมุมมองของเจ้าตัว และในไม่ช้าก็จะพบว่า ข้อมูลอันเดียวกัน มันพูดได้หลายแบบ หลายภาษา หลายการตีความ แล้วแต่จุดยืน มุมมองที่เขาใช้

ต้องเข้าใจอันนี้ก่อน จึงจะเข้าใจได้ว่าแนวคิดทฤษฎี (Concepts, Theories) ที่เป็นสื่อ/ กรอบที่เราใช้มอง/ คุยกับข้อมูลมีหลายอัน และมีความแตกต่างขัดแย้งระหว่างกรอบแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ จึงจะเห็นทางเลือกอันหลากหลายในการตีความได้

เมื่อเห็นอันนี้แล้ว จึงจะหัดเอามาเปรียบเทียบกัน และ “วิจารณ์” การมองในกรอบแนวคิด/ ทฤษฎีหนึ่งจากอีกกรอบแนวคิด/ ทฤษฎีหนึ่งว่าทำให้เห็นอะไรในข้อมูลบ้าง บอดต่ออะไรในข้อมูลบ้าง เอามันไปเชื่อมโยงความสัมพันธ์เป็นเหตุ-ผลกับอะไรได้บ้าง

ไม่มีวิธี “เสก” ให้คน ๆ หนึ่งมี Conceptualization หรือ Critical Mind ไม่มี มีแต่เขาต้องเห็น “ปัญหา” ของตัวเอง และหัดทำเอง คนอื่นได้แค่ช่วยแนะ ถ้าเจ้าตัวยังไม่เห็นปัญหา ก็จบ

4. จะ Present Paper ภาษาอังกฤษอย่างไรสำหรับคนที่ไม่เคยทำมาก่อน?

เมื่อเริ่มทำใหม่ย่อมขลุกขลักเป็นธรรมดา ให้ลองทำแบบนี้ดู

1. ใช้การ์ดขาวเป็นแผ่น ๆ มีขายเป็นปึกที่ร้านเครื่องเขียนทั่วไป
2. วางเปเปอร์ที่เขียนเสร็จแล้วไว้ต่างหาก อย่าเปิดมันดูถ้าไม่จำเป็น และเลิกคิดว่า คุณจะเอาทั้งหมดที่คุณเขียนในเปเปอร์ไปพูด มันทำไม่ได้ เข้าใจเสียว่าทำไม่ได้ และต่อให้ทำได้ก็ไม่มีใครสนใจทนฟัง สมาชิกในการประชุมแบบนี้มันสั้นมาก

3. หยิบการ์ดขาวออกมา เขียนเลข 1 ใบที่ 1 แล้วนี่คืออะไรสำคัญที่สุดเกี่ยวกับเปเปอร์ที่คุณอยากบอกคนฟัง ลงมือเขียนลงไป ประโยคเดียว หรือสองประโยคในภาษาอังกฤษง่าย ๆ ถ้านึกศัพท์ไม่ออก เขียนภาษาไทยทับไว้ก่อน อย่าเขียนยาวเป็นป็น การ์ดหนึ่งใบ ไม่เกิน 2-3 ประโยค

4. ทำเรียงไปที่ละการ์ด ๆ จนสิ้นกระบวนการความคิด

5. ถึงตอนนี้นั้นคุณจะได้การ์ดปึกหนึ่ง Let's Say สัก 25 ใบ กลับมาพลิกอ่านดูอีกที ยาวว่ามันต่อเนื่องร้อยเรียงเป็นเรื่องราวไหม? ต้องตัดแต่ง

เพิ่มเติม แก๊ไขถ้อยคำเนื้อความอย่างไรบ้าง ถ้าต้อง ก็เสียบบอร์ดเพิ่มเข้าไป หรือดึงการ์ดออก แก๊ไขเลขการ์ดใหม่

6. เขียนการ์ดใบหนึ่งเพื่อแนะนำหัวข้อ เกริ่นนำสั้น ๆ ล้อเล่นกับคนดู แสดงความถ่อมตนเพื่อผิตเอาไว้ นี่เป็นใบ Introduction

7. เขียนการ์ดอีกใบเป็น Conclusion สรุปจบสาระสำคัญของที่เราพูด เพื่อง่าย เขียนเป็นข้อ ๆ ก็ได้

8. ทดลองเอาการ์ดทั้งหมดมาอ่านพลิกไล่ไปที่ละใบ ผึกสำเนียงเสียงอ่าน การออกเสียงให้คล่องปากไว้ จับเวลาดูว่าเกินกำหนดเวลาที่เขาให้มาหรือไม่ เช่น 20 นาที ข้อเสนอคือเตรียมไปให้พออ่านหมดการ์ดทั้งปึกภายใน 15-18 นาที อย่าเตรียมไปจนเต็ม 20 นาที เพราะเรามักพบว่ามันสั้นเกินเวลา

9. อ่านด้วยจังหวะจะโคนช้า ๆ ชัด ๆ ไม่ต้องเร่งจนลน

10. ในเวลา Present จริงก็หยิบการ์ดปึกนี้ขึ้นมา นั่งลง ทักทายโอภาปราศรัยกับผู้ฟัง อ่านไป ค่อยไป เติมถ้อยคำแทรกไป สบตากับผู้ฟังไป ยิ้มแย้มไป

11. เราไม่ได้เกิดเมืองที่พูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ โดยทั่วไปภาษาอ่านและเขียนเราจะคล่องกว่าภาษาพูด ดังนั้นไม่จำเป็นต้องออกเสียงให้คล่องและสำเนียงเหมือนฝรั่งให้จงได้ (จนถ้าไม่ได้แล้วก็รู้สึกไม่มั่นใจเสีย Self ...) ที่สำคัญออกเสียงช้า ชัดให้เขาฟังออก สำเนียงมันจะแปร่งบ้างไม่เป็นไร ผมเคยฟังองคมนตรี พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ พูดที่สัมมนาภาคใต้ว่าพูดอังกฤษไม่ชัดไม่เป็นไร เพราะไม่ใช่ภาษาแม่ของเรา ฝรั่งเขาไม่คาดหวังให้เราพูดสำเนียงเหมือนเขาหรอก แต่เขาต้องการฟังให้รู้เรื่อง ดังนั้นพยายามพูดให้เขาฟังรู้เรื่องก็ใช้ได้แล้ว